

Dr. h. c. univ. prof. PhDr. RICHARD MARSINA, DrSc.
(4. máj 1923 Šahy – 25. marec 2021 Bratislava)

Júlia KOTRUSOVÁ

*Dr. h. c. univ. prof. PhDr. Richard
Marsina, DrSc.*

Dňa 25. marca 2021 zasiahla historickú obec veľmi smutná správa o úmrtí velikána, profesora Richarda Marsinu vo veku nedožitých 98 rokov. Česť jeho pamiatke!

R. Marsina sa narodil 4. mája 1923 v Šahách ako syn štátneho úradníka. V roku 1925 sa rodina presťahovala do Žiliny, rodiska oboch rodičov. Základnú školu absolvoval v Žiline a gymnaziálne štúdiá v Žiline a Trenčíne. Na podnet rodiny začal v roku 1942 svoje vysokoškolské štúdium na Lekárskej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave. Už od detstva inklinoval k dejepisu, zaujímal sa najmä o stredoveké dejiny, pretože v učebniciach jeho mladosti to bolo vždy vynechávané obdobie, o ktorom sa akoby nič nevedelo. Lekársku fakultu neukončil diplomom, pretože v roku 1945 sa odhodlal na štúdium svojich obľúbených dejín a na univerzite pokračoval

v dvojpredmetovom štúdiu v kombinácii dejepis – filozofia na filozofickej fakulte, ktoré ukončil v roku 1949. Z politických dôvodov nemohol po štúdiu pokračovať ako asistent na katedre. Už počas vysokoškolského štúdia pracoval R. Marsina od 1. februára 1947 do 31. novembra 1950 v Archíve mesta Bratislavy. Následne ako archivár a tiež vedúci oddelenia pokračoval v Pôdohospodárskom archíve, kde pôsobil do konca roka 1955. Po včlenení Pôdohospodárskeho archívu do Štátneho slovenského ústredného archívu sa stal vedúcim oddelenia starších dejín. Istý čas zastával aj funkciu zástupcu riaditeľa tohto archívu. Počas pôsobenia v Pôdohospodárskom archíve, ktorý okrem iného zohral významnú úlohu aj pri získavaní písomností z rodových archívov šľachty, sa stal svedkom nešetného a vzhľadom na hodnotu takéhoto typu písomností aj neúčitého zaobchádzania so vzácnym a starobylym materiálom, o čom rád rozprával aj svojim poslucháčom na margo vcítienia sa do celospoločenského diania. V rokoch 1960 – 1984 pôsobil R. Marsina v Historickom ústave SAV v Bratislave – ako vedeckovýskumný pracovník, ale aj vedúci oddelenia dokumentácie a vydávania stredovekých prameňov, tiež vedúci oddelenia najstarších dejín a v istom období zastával aj funkciu tajomníka a tiež zástupcu riaditeľa ústavu. Vysokoškolský titul PhDr. získal v roku 1952 a hodnosti CSc. v roku 1962 a DrSc. v roku 1973. Z ideologických dôvodov bol od 1. januára 1985 nútený odísť do dôchodku, pričom mu bola priznaná len konzultantská činnosť na čiastočný úväzok. Pokračovať v prerušenej práci v ústave mu bolo umožnené až po celospoločenských zmenách v roku 1990, keď mu bola zverená funkcia vedúceho vedeckého

pracovníka oddelenia starších slovenských dejín, ktorú vykonával do 31. mája 1995. V roku 1995 sa na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského (FF UK) v Bratislave habilitoval na docenta pomocných vied historických. V roku 1996 bol na pôde tej istej univerzity inaugurovaný za profesora slovenských dejín. Prešovská univerzita v Prešove mu v roku 1999 udelila čestný doktorát (Dr. h. c.). V roku 2017 mu túto najvýznamnejšiu vedeckú hodnosť udelila aj Trnavská univerzita (TU) v Trnave.

Svoju erudíciu a bohaté skúsenosti z výskumu historického materiálu mohol R. Marsina uplatniť aj v pedagogickej činnosti, ktorá sa začala počnúc letným semestrom 1961/1962 na FF UK, kde externe prednášal stredovekú diplomatiku. Profesor Marsina dlhé roky pôsobil aj na TU v Trnave, kde sa podieľal aj na jej znovuoživení v roku 1992. V rokoch 1992 – 1998 bol vedúci katedry histórie na fakulte humanistiky. Prednášal tu najmä úvod do štúdia dejepisu, stredoveké dejiny, starší všeobecný európsky diplomatický vývoj, filozofiu dejín, vývoj slovenskej historiografie a viedol tiež prednášky pre doktorandov v študijnom programe slovenské dejiny (vybrané kapitoly zo slovenských dejín I. a II. a metodológia a metodika vedeckej práce v slovenských dejinách I. a II.). Bol tiež vedúcim mnohých diplomových, rigorózných a dizertačných prác na katedre. Podieľal sa aj na tvorbe konceptu výučby a jej metodiky, keďže bol predsedom odborovej komisie FF TU pre študijný odbor slovenské dejiny.

Profesor Marsina bol uznávaným členom mnohých vedeckých inštitúcií na Slovensku aj v zahraničí. Od roku 1954 bol členom Vedeckej archívnej rady, od roku 1971 pôsobil ako jej podpredseda a od roku 1990 ako predseda. V roku 1957 sa stal členom Diplomatickej komisie pri Historickom ústave ČSAV v Prahe. Plynule hovoril po maďarsky, čo mu umožnilo angažovať sa aj v Československo-maďarskej zmiešanej historickej komisii, kde v rokoch 1960 – 1965 a 1971 – 1992 zastával pozíciu tajomníka. Z tejto pozície okrem iného prispel aj k rozšíreniu fotografickej zbierky dokumentov viažucich sa k spoločnej histórii oboch krajín v období Uhorského kráľovstva. V roku 1976 sa stal členom medzinárodnej vedeckej inštitúcie zameranej na výskum dejín miest s názvom Commission international pour l'histoire des villes pri Conseil national CISH, od roku 1991 bol jej čestným členom. Zároveň bol aj členom Enzyklopädie zur Frühgeschichte Europas a Lexikon des Mittelalters München. Od roku 1990 bol členom výboru Matice slovenskej (MS) a na jej pôde inicioval obnovenie historického odboru. V rokoch 1990 – 1996 predsedal Slovenskej historickej spoločnosti. Patril medzi členov Heraldickej komisie pri Ministerstve vnútra SR, Slovenskej genealogicko-heraldickej spoločnosti a bol čestným členom Spoločnosti slovenských archivárov.

Dielo profesora Marsinu je rozsiahle kvantitatívne, ale najmä kvalitatívne. Významne sa do slovenskej historiografie zapísal vydaním dvoch dielov slovenského diplomatára, ktorý zahŕňa listinný materiál k najstarším dejinám Slovenska do roku 1260. Diplomatár podáva obraz o pôsobení slovenského etnika od doby veľkomoravskej do jeho sformovania sa v jazykovo, teritoriálne, sídliskovo a kultúrne jednotný celok. Po metodologickej stránke sa dielo stalo vzorové pre podobné edičné práce a v zahraničí vyvolalo veľmi pozitívny ohlas. Profesor patril do silnej generácie slovenských historikov, ktorá sa významne podieľala na formovaní konceptu a teórie slovenských dejín. Jeho vedecké dielo sa opiera o kritické vydávanie stredovekých prameňov, dejiny stredovekých miest, štúdie k dejinám slovenskej histo-

riografie a teoretické princípy koncepcie syntézy dejín Slovenska. Mnohé poznatky vyslovené profesorom Marsinom pomáhajú aj pri archeologickom bádani, pretože poukazujú na začiatky stredovekého osídlenia lokalít a poznání najstaršieho vývoja cirkevnej organizácie.

Za svoje celoživotné dielo a prínos získal profesor niekoľko vyznamenaní. Matica slovenská udelila profesorovi medailu sv. Cyrila a Metoda a Nadácia MS Cenu Ludovíta Nováka za rozvoj spoločenských vied. Historický odbor MS udelil v roku 1998 profesorovi Cenu Daniela Rapanta. Pri príležitosti 620. výročia vydania privilégia pre žilinských Slovákov mu primátor mesta udelil ocenenie Čestný občan mesta Žiliny. V roku 2004 mu prezident SR udelil Pribinov kríž III. triedy za celoživotné dielo v oblasti modernej slovenskej historiografie, archívnickva a pomocných vied historických. Rektori TU mu pri príležitosti 15. a 20. výročia jej obnovenia udelili pamätné medaily. V roku 2013 bol Vedeckou radou TU menovaný za emeritného profesora. V roku 2019 mu Snem Matice slovenskej výnimočne udelil čestné členstvo za mimoriadne zásluhy ako najvyššie matičné vyznamenanie. Profesor Marsina bol tiež držiteľom Križkovej a Sasinkovej medaily za zásluhy v archívnickve, striebornej a zlatej plakety Ludovíta Štúra pre spoločenské vedy SAV, zlatej medaily SAV a medaily Istvána Széchényiho, ktorú mu udelila Maďarská akadémia vied.

O živote prof. Marsinu najmä pri príležitosti jeho jubileí bolo publikovaných niekoľko článkov (*Historický časopis*, roč. 31, 1983, č. 4, s. 486-488; *Slovenská archivistika*, roč. XVIII., 1983, č. 1, s. 218-220; *Slovenská archivistika*, roč. XXVIII, 1993, č. 1, s. 176-179; Zborník príspevkov k slovenským dejinám. Zost. Vincent Sedlák. Bratislava : Slovenský historický ústav Matice slovenskej, 1998, s. 9-14; *Slovenská archivistika*, roč. XXXIII, 1998, č. 2, s. 239-240; *Studia historica Tyrnaviensia III*. Trnava : Katedra histórie FF TU, 2003, s. 9-12; *Studia historica Tyrnaviensia XIII*. *Historiae vestigia sequentes*. Kraków, 2011, s. 13-16; *Slovenská archivistika*, roč. XLVIII, 2003, č. 1, s. 36). Podobne sa už niekoľko autorov zaoberalo aj zosumarizovaním jeho bohatej publikačnej činnosti (Bibliografia do roku 1997 – MIKULIČOVÁ, Ivana (zost.). *Personálna bibliografia prof. R. Marsinu*. In *Zborník príspevkov k slovenským dejinám. K životnému jubileu prof. PhDr. Richarda Marsinu*, Drsc. Zost. V. Sedlák. Bratislava : Matica slovenská 1998, s. 349-394. Komplettná bibliografia do roku 2005 bola publikovaná aj v Maďarsku (Richard Marsina múveinek bibliográfiája 2005-ig. In *Aetas*, roč. 22, č.3, 2007, s. 173-182).

Requiescat in pace!